



สถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ของประชาชน ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

SITUATION OF DENTAL CARIES AND PERIODONTAL DISEASE OF PEOPLE
WHO GET SERVICES IN KONGKRAILAS HOSPITAL, SUKHOTHAI PROVINCE



นภา สุวรรณพรัตน์

สถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ของประชาชน ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

SITUATION OF DENTAL CARIES AND PERIODONTAL DISEASE OF PEOPLE
WHO GET SERVICES IN KONGKRAILAS HOSPITAL, SUKHOTHAI PROVINCE

นภา สุวรรณพรัตน์

Napa Suwonnoparat

แผนกทันตกรรม โรงพยาบาลกงไกรลาศ

อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

Dentistry department, Kongkrailas hospital,

Kongkrailas district, Sukhothai province

(Received : December 28, 2018 ; Revised : March 25, 2019 ; Accepted : May 30, 2019)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากโปรแกรม HosXP ของโรงพยาบาลกงไกรลาศ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2561 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่มารับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลกงไกรลาศ และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าสถิติความถี่ (ร้อยละ) พบว่า ในปีงบประมาณ 2559-2561 มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมเพิ่มมากขึ้นเป็น 4,448 คน 4,669 คน และ 5,185 คน ตามลำดับ แต่ประชาชนที่มีปัญหาโรคฟันผุระยะเริ่มต้นมีแนวโน้มลดลงทุกปีเป็นร้อยละ 8.99, 0.34 และ 0.15 ตามลำดับ โรคเหงือกอักเสบลดลงเป็นร้อยละ 14.21, 13.64 และ 9.82 ตามลำดับ และโรคปริทันต์อักเสบลดลงเป็นร้อยละ 13.35, 11.09 และ 10.20 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ประชาชนมารับบริการมากที่สุดในปี 2560 ได้แก่ การอุดฟัน (ร้อยละ 25.51) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.65) การใส่ฟันปลอม (ร้อยละ 8.12) และปี 2561 ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 26.29) การเคลือบฟลูออไรด์ (ร้อยละ 10.47) และการเคลือบหลุมร่องฟัน (ร้อยละ 11.48) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มวัย พบว่า โรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา พบมากที่สุดในกลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น คิดเป็นร้อยละ 48.72 ส่วนโรคปริทันต์อักเสบ พบมากที่สุดในกลุ่มวัยสูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 21.45 ดังนั้นควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เครือข่ายสาธารณสุข และชุมชน ในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ประชาชนแต่ละกลุ่มวัย ในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง เพื่อช่วยป้องกันการเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ได้อีกด้วย

คำสำคัญ: ปัญหาสุขภาพช่องปาก บริการทันตกรรม โรคฟันผุ โรคปริทันต์

Abstract

This research aims to study Situation of Dental Caries and Periodontal Disease of people who get services in Kongkrailas hospital, Sukhothai province that analyzed secondary data in HosXP program of Kongkrailas hospital during October 1, 2016 to September 30, 2018 in dental services of people. The collected data was analyzed by frequency (percentage). Year 2016-2018, the upward trend of dental services of people were 4,448 persons, 4,669 persons and 5,185 persons respectively. But the early dental caries of people were 8.99%, 0.34%, 0.15% respectively and the gingivitis was 14.21%, 13.64%, 9.82% respectively and the periodontitis was 13.35%, 11.09% and 10.20% respectively. Year 2017, the most of people' dental services were filling (25.51%), scaling (24.65%), wearing dentures (8.12%) and tooth extraction (26.29%), coated fluoride (10.47%), dental sealant (11.48%) respectively in year 2018. The analytical of age groups, the most of dental caries without treatment in the studying and teenage group as 48.72% and the elderly group had the most of the periodontitis problem as 21.45%. Therefore, the hospital officer should cooperate with the public health networks and communities to coordinate planning, announce and educate people each group in correct dental care to protect dental caries and periodontal disease.

Keywords: Oral health problem, Dental services, Dental caries, Periodontal disease

บทนำ

ปัญหาสุขภาพช่องปากเป็นปัญหาสำคัญที่จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพร้ายแรงอื่นๆ ตามมาได้ โดยปัญหาสุขภาพที่สำคัญและพบได้บ่อย เช่น โรคฟันผุ โรคปริทันต์ ซึ่งโรคฟันผุ (Dental caries) เป็นสภาวะที่มีการสูญเสียการเคลือบฟันและเนื้อฟัน ทำให้ผิวฟันเกิดเป็นหลุมหรือโพรง เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของผิวเคลือบฟันที่เสียสมดุลจากภาวะความเป็นกรดต่างที่ผิวฟันมากกว่า 5.5 ทำให้มีแบคทีเรียและน้ำตาลตกค้างในช่องปากจึงเกิดโรคฟันผุขึ้น โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคฟันผุประกอบด้วย ลักษณะของผิวฟัน จุลินทรีย์จากอาหารที่ตกค้างในช่องปาก สภาวะแวดล้อมในช่องปาก และพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ส่วนโรคปริทันต์ (Periodontal disease) เป็นพยาธิสภาพที่เกิดกับเหงือก กระดูกเบ้าฟัน เอ็นยึดปริทันต์ และเคลือบรากฟัน โรคปริทันต์แบ่งตามลักษณะและความรุนแรงได้ 2 ประเภท คือ โรคเหงือกอักเสบ (Gingivitis) เป็นการอักเสบที่บริเวณขอบเหงือก ทำให้เหงือกบวมแดงและมีเลือดออกขณะแปรงฟัน (เมธานี คุปพิทยานันท์, 2555) และโรคปริทันต์อักเสบ (Periodontitis) เป็นโรคเรื้อรังที่มีการทำลายเนื้อเยื่อเหงือกและกระดูกเบ้าฟันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีเหงือกบวม เจ็บเหงือกเวลาเคี้ยวอาหาร มีกลิ่นปาก และมีเลือดออกหลังจากแปรงฟัน (ยศวิมล คุมาสุช, 2561)

ในปี 2560 มีการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พบว่า เด็กอายุ 3 ปี และ 5 ปี เป็นตัวแทนการติดตามโรคฟันผุในฟันน้ำนม มีฟันผุระยะเริ่มต้น ร้อยละ 31 ในเด็กอายุ 3 ปี พบความชุกของโรคฟันผุ ร้อยละ 52.9 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุถอน อุด (Decayed, missing and filled teeth index; DMFT) 2.8 ซี่/คน ส่วนเด็กอายุ 5 ปี พบความชุกของการเกิดโรคฟันผุ ร้อยละ 75.6 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุถอน อุด (DMFT) 4.5 ซี่/คน ส่วนในเด็กอายุ 12 ปี มีความชุกของโรคฟันผุ ร้อยละ 52.0 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุถอน อุด (DMFT) 1.4 ซี่/คน ซึ่งเป็นฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา ร้อยละ 31.5 มีฟันผุ ร้อยละ 31.1 และการสูญเสียฟัน ร้อยละ 3.0 นอกจากนี้ในกลุ่มวัยรุ่น อายุ 15 ปี พบความชุกของโรคฟันผุ ร้อยละ 62.7 อย่างไรก็ตามมีวัยรุ่นที่มีฟันดีไม่มีผุ (Cavity free) เมื่อสำรวจหนึ่งคนมีฟันในปากเฉลี่ย 27.7 ซี่ ค่าเฉลี่ยฟันผุถอน อุด (DMFT) 2 ซี่/คนโดยเป็นฟันผุที่ไม่รักษา 0.9 ซี่/คน ฟันถอน 0.1 ซี่/คน ฟันอุด 1 ซี่/คน ส่วนในกลุ่มวัยทำงาน อายุ 35-44 ปี มีฟัน

ในปากเฉลี่ย 28.4 ซี่ และมีค่าเฉลี่ยฟันผุถอน อุด (DMFT) 6.6 ซี่/คน จากสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ในผู้สูงอายุ 2 ช่วงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุ อายุ 60-74 ปี มีค่าเฉลี่ยฟันผุถอนที่มีในช่องปาก 18.6 ซี่/คน โดยมีผู้สูงอายุที่มีฟันใช้งานอย่างน้อย 20 ซี่ ร้อยละ 56.1 มีฟันหลังสบกันอย่างน้อย 4 คู่สบ ร้อยละ 40.2 ส่วนผู้สูงอายุ ร้อยละ 39.4 มีฟันใช้งานอย่างน้อย 20 ซี่ และมีฟันหลังสบกันอย่างน้อย 4 คู่สบ นอกจากนี้ผู้สูงอายุ อายุ 80-85 ปี ซึ่งมีการสูญเสียฟันผุเพิ่มมากขึ้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยฟันผุถอนที่มีในช่องปาก 10 ซี่/คน โดยมีผู้สูงอายุที่มีฟันใช้งานอย่างน้อย 20 ซี่ ร้อยละ 22.4 และมีฟันหลังสบกันอย่างน้อย 4 คู่สบ เพียงร้อยละ 12.1 เท่านั้น (จิราพร ชีตดี และคณะ, 2561, 14-16)

ในปี 2561 มีรายงานข้อมูลตัวชี้วัดจากฐานข้อมูลสุขภาพ (Health Data Center: HDC) ของเขตสุขภาพที่ 2 (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) พบว่า ร้อยละ 81.98 เด็กอายุ 12 ปี มีฟันดีไม่มีผุ (Cavity free) ส่วนข้อมูลหน่วยงานในเขตอำเภอองครักษ์ พบว่า ร้อยละ 75.38 เด็กอายุ 12 ปี มีฟันดีไม่มีผุ (Cavity free) อย่างไรก็ตามข้อมูลสภาวะสุขภาพช่องปากมีความสำคัญในการบ่งชี้ปัญหาสุขภาพช่องปาก และสะท้อนพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพช่องปาก ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงสนใจศึกษาสถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพช่องปากของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลองครักษ์ในทุกกลุ่มวัย ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก รวมถึงป้องกันการเกิดโรคเรื้อรังอื่นๆ ต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเกิดปัญหาสุขภาพช่องปากของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาการเข้ารับบริการทางทันตกรรมของประชาชนที่โรงพยาบาลองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิแบบภาคตัดขวาง โดยทบทวนข้อมูลย้อนหลังจากโปรแกรม HosXP ด้วยรหัส ICD-10 ของโรงพยาบาลองครักษ์ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2558 ถึง 30 กันยายน พ.ศ.2561 เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2561 ถึง 15 ธันวาคม พ.ศ.2561

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่มารับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 14,302 คน โดยเก็บข้อมูลเป็นความลับและผ่านการอนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลองครักษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลการเกิดปัญหาสุขภาพช่อง การเกิดโรคฟันผุ การเกิดโรคปริทันต์ การมารับบริการทันตกรรมของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลองครักษ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นจำนวนและร้อยละ

นิยามศัพท์

โรคฟันผุ หมายถึง โรคที่มีการทำลายฟันส่วนที่โผล่ขึ้นมาในช่องปาก เกิดขึ้นได้ทั้งในส่วนตัวฟัน และรากฟันที่โผล่ฟันออกมาจากเหงือก (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561)

โรคปริทันต์ หมายถึง โรคที่เกิดกับเนื้อเยื่อหรืออวัยวะรอบๆ ตัวฟัน ได้แก่ เหงือก เนื้อเยื่อปริทันต์ และกระดูกหุ้มรากฟัน (คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2561)

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์และแนวโน้มการเกิดปัญหาสุขภาพช่องปากของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลงโกลาสระหว่างปี 2559-2561 มีดังนี้

การเกิดโรคฟันผุ

จากการทบทวนข้อมูลในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของโรงพยาบาลงโกลาส พบว่า ในปีงบประมาณ 2559-2561 มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมเพิ่มมากขึ้นเป็น 4,448 คน 4,669 คน และ 5,185 คน ตามลำดับ ซึ่งเป็นประชาชนที่มีปัญหาโรคฟันผุระยะเริ่มต้นมีแนวโน้มลดลงทุกปีเป็นร้อยละ 8.99 ร้อยละ 0.34 และร้อยละ 0.15 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการเกิดโรคฟันผุ ระหว่างปีงบประมาณ 2559-2561

ปีงบประมาณ	จำนวนประชาชนที่มารับบริการทางทันตกรรม (คน)	จำนวนประชาชนที่เป็นโรคฟันผุ (ร้อยละ)				
		ฟันผุระยะเริ่มต้น	มีฟันผุ ยังไม่ได้รับการรักษา	มีการสูญเสียฟัน	มีฟันผุอุด	มีฟันผุถอน
ปี 2559	4,448	400 (8.99)	1,044 (23.47)	317 (7.13)	1,048 (23.56)	1,076 (24.19)
ปี 2560	4,669	16 (0.34)	1,171 (25.08)	379 (8.12)	1,191 (25.51)	1,025 (21.95)
ปี 2561	5,185	8 (0.15)	1,124 (21.68)	360 (6.94)	1,221 (23.55)	1,663 (32.07)

การเกิดโรคปริทันต์

ข้อมูลในปีงบประมาณ 2559-2561 พบว่า มีประชาชนเป็นโรคปริทันต์มีแนวโน้มลดลงทุกปี จำแนกเป็นประชาชนที่มีปัญหาโรคเหงือกอักเสบลดลงเป็นร้อยละ 14.21, ร้อยละ 13.64 และร้อยละ 9.82 ตามลำดับ ส่วนประชาชนที่เป็นโรคปริทันต์อักเสบลดลงเป็นร้อยละ 13.35 ร้อยละ 11.09 และร้อยละ 10.20 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการเกิดโรคปริทันต์ ระหว่างปีงบประมาณ 2559 - 2561

ปีงบประมาณ	จำนวนประชาชนที่มารับบริการทางทันตกรรม	จำนวนประชาชนที่เป็นโรคปริทันต์ (ร้อยละ)	
		โรคเหงือกอักเสบ	โรคปริทันต์อักเสบ
ปี 2559	4,448	632 (14.21)	594 (13.35)
ปี 2560	4,669	637 (13.64)	518 (11.09)
ปี 2561	5,185	509 (9.82)	529 (10.20)

การให้บริการทางทันตกรรม

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลการมารับบริการทันตกรรมของประชาชนระหว่างปีงบประมาณ 2559 – 2561 พบว่า ประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุดในปีงบประมาณ 2560 ได้แก่ การอุดฟัน (ร้อยละ 25.51) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.65) และการใส่ฟันปลอม (ร้อยละ 8.12) ส่วนประชาชนที่มารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุดในปีงบประมาณ 2561 ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 26.29) การเคลือบฟลูออไรด์ (ร้อยละ 10.47) และการเคลือบหลุมร่องฟัน (ร้อยละ 11.48) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายปี พบว่า ข้อมูลการมารับบริการทางทันตกรรมของประชาชนเป็นไปในทางเดียวกัน โดยในปีงบประมาณ 2559 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 24.19) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.08) และการอุดฟัน (ร้อยละ 23.56) ส่วนในปีงบประมาณ 2560 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การอุดฟัน (ร้อยละ 25.51) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.65) และการถอนฟัน (ร้อยละ 21.95) และในปีงบประมาณ 2561 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 26.29) การอุดฟัน (ร้อยละ 23.55) และการขูดหินปูน (ร้อยละ 20.50) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การให้บริการทางทันตกรรม

ปีงบประมาณ	จำนวนประชาชนที่มารับบริการทางทันตกรรม	จำนวนประชาชนที่ได้รับบริการทางทันตกรรม (ร้อยละ)						
		การถอน	การอุด	การขูด	การเคลือบฟลูออไรด์	การเคลือบหลุมร่องฟัน	การรักษา รากฟัน	การใส่ฟันปลอม
ปี 2559	4,448	1,076 (24.19)	1,048 (23.56)	1,071 (24.08)	457 (10.27)	427 (9.60)	26 (0.59)	343 (7.71)
ปี 2560	4,669	1,025 (21.95)	1,191 (25.51)	1,151 (24.65)	426 (9.12)	459 (9.83)	38 (0.17)	379 (8.12)
ปี 2561	5,185	1,363 (26.29)	1,221 (23.55)	1,063 (20.50)	543 (10.47)	595 (11.48)	25 (0.48)	375 (7.23)

2. สถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลกองโกรลาค ปีงบประมาณ 2561 มีดังนี้

การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ในปีงบประมาณ 2561 ผู้มารับบริการทางทันตกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.42) มีอายุ 46-60 ปี (ร้อยละ 36.97) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 34.71) ใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ (ร้อยละ 83.09) นอกจากนี้พบว่าการเกิดโรคฟันผุพบมากในเพศหญิง มีอายุ 46-60 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร และใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ ส่วนการเกิดโรคเหงือกอักเสบพบมากในเพศหญิง อายุต่ำกว่า 15 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร และใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ นอกจากนี้ พบว่าการเกิดโรคปริทันต์พบมากในเพศหญิง อายุ 31-45 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร และใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุอีกด้วย รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถานการณ์การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ ปีงบประมาณ 2561 จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนประชาชน ที่มารับบริการ ทางทันตกรรม (ร้อยละ) (N = 5,185 คน)	จำนวน ประชาชน ที่เป็นโรคฟันผุ (ร้อยละ)	จำนวนประชาชนที่เป็นโรคปริทันต์ (ร้อยละ)	
			โรคเหงือกอักเสบ	โรคปริทันต์อักเสบ
1. เพศ				
ชาย	2,208 (42.58)	452 (20.47)	169 (7.65)	234 (10.60)
หญิง	2,977 (57.42)	680 (22.84)	340 (11.42)	295 (9.91)
2. ช่วงอายุ				
น้อยกว่า 15 ปี	486 (9.37)	162 (33.33)	150 (30.86)	9 (1.85)
15-30 ปี	551 (10.63)	129 (23.41)	116 (2.11)	47 (8.53)
31-45 ปี	1,154 (22.26)	154 (13.35)	114 (9.88)	267 (23.14)
46-60 ปี	1,917 (36.97)	628 (32.76)	78 (4.07)	0 (0.00)
มากกว่า 60 ปี	1,077 (20.77)	59 (5.48)	51 (4.74)	206 (19.13)
3. อาชีพ				
รับราชการ	177 (3.41)	55 (31.07)	62 (35.03)	20 (11.30)
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3 (0.06)	0 (0.00)	2 (66.67)	1 (33.33)
เกษตรกรกรรม	1,799 (34.71)	202 (11.23)	133 (7.39)	367 (20.40)
ค้าขาย	81 (1.56)	7 (8.64)	8 (9.88)	21 (25.93)
รับจ้าง	515 (9.93)	83 (16.12)	78 (15.15)	70 (1.36)
อื่นๆ	2,610 (50.33)	785 (30.08)	226 (8.66)	50 (1.92)
4. สวัสดิการสุขภาพ				
ไม่มีสิทธิ์/ชำระเงินเอง	110 (2.12)	23 (20.91)	19 (17.27)	4 (3.64)
บัตรทอง/บัตรสูงอายุ	4,308 (83.09)	926 (21.50)	317 (7.36)	439 (10.19)
ประกันสังคม	138 (2.66)	24 (17.39)	43 (31.16)	7 (5.07)
สวัสดิการข้าราชการ	621 (11.98)	158 (25.44)	128 (20.61)	78 (12.56)
รัฐวิสาหกิจ	3 (0.06)	0 (0.00)	2 (66.67)	1 (33.33)
อื่นๆ	5 (0.09)	1 (20.00)	0 (0.00)	0 (0.00)

การเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มวัย

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาการเกิดโรคฟันผุจำแนกตามกลุ่มวัย พบว่า กลุ่มก่อนวัยเรียน อายุ 0-5 ปี ส่วนใหญ่มีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา คิดเป็นร้อยละ 11.93 ส่วนกลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น อายุ 6-24 ปี มีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา คิดเป็นร้อยละ 48.72 มีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 33.99 และมีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 28.12 นอกจากนี้ พบว่า กลุ่มวัยทำงาน อายุ 25-59 ปี ส่วนใหญ่มีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 30.26 มีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 22.45 และมีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา คิดเป็นร้อยละ 22.20 ส่วนกลุ่มวัยสูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป มีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 38.35 และมีการสูญเสียฟัน คิดเป็นร้อยละ 18.29 (รายละเอียดตารางที่ 5) อย่างไรก็ตาม กลุ่มวัยสูงอายุ พบโรคปริทันต์อักเสบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.45 ส่วนกลุ่มอื่นๆ มักพบประชาชนมีปัญหาโรคเหงือกอักเสบเป็นหลัก รายละเอียดตารางที่ 6

ตารางที่ 5 สถานการณ์การเกิดโรคฟันผุ ปีงบประมาณ 2561 จำแนกตามกลุ่มวัย

กลุ่ม	จำนวนประชาชน ที่มารับบริการ ทางทันตกรรม (N = 5,185 คน)	จำนวนประชาชนที่เป็นโรคฟันผุ (ร้อยละ)				
		ฟันผุ ระยะเริ่มต้น	มีฟันผุ ยังไม่ได้รักษา	มีการ สูญเสียฟัน	มีฟันผุ อุด	มีฟันผุ/ ถอน
ก่อนวัยเรียน (อายุ 0-5 ปี)	218 (4.20)	0 (0.00)	26 (11.93)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
วัยเรียนและวัยรุ่น (อายุ 6-24 ปี)	665 (12.83)	6 (0.90)	324 (48.72)	22 (3.31)	187 (28.12)	226 (33.99)
วัยทำงาน (อายุ 25-59 ปี)	3,225 (62.20)	259 (8.03)	716 (22.20)	143 (4.43)	976 (30.26)	724 (22.45)
วัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)	1,077 (20.77)	0 (0.00)	57 (5.29)	197 (18.29)	58 (5.39)	413 (38.35)

ตารางที่ 6 สถานการณ์การเกิดโรคปริทันต์ ปีงบประมาณ 2561 จำแนกตามกลุ่มวัย

กลุ่มวัย	จำนวนประชาชน ที่มารับบริการทางทันตกรรม (N = 5,185 คน)	จำนวนของประชาชนที่เป็นโรคปริทันต์ (ร้อยละ)	
		โรคเหงือกอักเสบ	โรคปริทันต์อักเสบ
ก่อนวัยเรียน (อายุ 0-5 ปี)	218 (4.20)	1 (0.46)	0 (0.00)
วัยเรียนและวัยรุ่น (อายุ 6-24 ปี)	665 (12.83)	177 (26.62)	5 (0.75)
วัยทำงาน (อายุ 25-59 ปี)	3,225 (62.20)	272 (8.43)	293 (9.09)
วัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)	1,077 (20.77)	59 (5.48)	231 (21.45)

การอภิปรายผล

ในขณะที่ประเทศไทยมีจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ส่งผลทำให้มีจำนวนผู้ป่วยนอกมารับบริการเพิ่มมากขึ้น และมีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมเพิ่มขึ้นทุกปี เช่นเดียวกัน โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ทุกกลุ่มวัยมีปัญหาโรคฟันผุ โดยเฉพาะกลุ่มก่อนวัยเรียน ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก (ณัฐวุธ แก้วสุทธา และคณะ, 2556, 35-47) จากการศึกษาข้อมูลย้อนหลังของสถานการณ์การเกิดโรคฟันผุของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลกบกรลาศ พบว่า ประชาชนที่มีปัญหาโรคฟันผุระยะเริ่มต้นมีแนวโน้มลดลงทุกปีเป็นร้อยละ 8.99 ร้อยละ 0.34 และร้อยละ 0.15 ตามลำดับ ส่วนสถานการณ์การเกิดโรคปริทันต์ของประชาชนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลกบกรลาศ พบว่า ประชาชนเป็นโรคปริทันต์มีแนวโน้มลดลงทุกปี จำแนกเป็นประชาชนที่มีปัญหาโรคเหงือกอักเสบลดลงเป็นร้อยละ 14.21 ร้อยละ 13.64 และร้อยละ 9.82 ตามลำดับ ส่วนประชาชนที่เป็นโรคปริทันต์อักเสบลดลงเป็นร้อยละ 13.35 ร้อยละ 11.09 และร้อยละ 10.20 ตามลำดับ โดยในกลุ่มผู้สูงอายุ มักพบการสูญเสียฟันและโรคปริทันต์เป็นหลัก ส่งผลต่อการรับประทานอาหารและคุณภาพชีวิตโดยตรง (ปิยะดา ประเสริฐสม,

2548, 73-78) นอกจากนี้พบว่า การมารับบริการทันตกรรมของประชาชนระหว่างปีงบประมาณ 2559-2561 พบว่า ประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุดในปีงบประมาณ 2560 ได้แก่ การอุดฟัน (ร้อยละ 25.51) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.65) และการใส่ฟันปลอม (ร้อยละ 8.12) ส่วนประชาชนที่มารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุดในปีงบประมาณ 2561 ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 26.29) การเคลือบฟลูออไรด์ (ร้อยละ 10.47) และการเคลือบหลุมร่องฟัน (ร้อยละ 11.48) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายปี พบว่า ข้อมูลการมารับบริการทางทันตกรรมของประชาชนเป็นไปในทางเดียวกัน โดยในปีงบประมาณ 2559 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 24.19) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.08) และการอุดฟัน (ร้อยละ 23.56) ส่วนในปีงบประมาณ 2560 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การอุดฟัน (ร้อยละ 25.51) การขูดหินปูน (ร้อยละ 24.65) และการถอนฟัน (ร้อยละ 21.95) และในปีงบประมาณ 2561 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การถอนฟัน (ร้อยละ 26.29) การอุดฟัน (ร้อยละ 23.55) และการขูดหินปูน (ร้อยละ 20.50) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ในปีงบประมาณ 2561 ผู้มารับบริการทางทันตกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.42) มีอายุ 46-60 ปี (ร้อยละ 36.97) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 34.71) ใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ (ร้อยละ 83.09) นอกจากนี้พบว่า การเกิดโรคฟันผุพบมากในเพศหญิง มีอายุ 46-60 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร และใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ ส่วนการเกิดโรคเหงือกอักเสบพบมากในเพศหญิง อายุน้อยกว่า 15 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร และใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ นอกจากนี้ พบว่า การเกิดโรคปริทันต์พบมากในเพศหญิง อายุ 31-45 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร และใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาการเกิดโรคฟันผุจำแนกตามกลุ่มวัย พบว่า กลุ่มก่อนวัยเรียน อายุ 0-5 ปี ส่วนใหญ่มีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา คิดเป็นร้อยละ 11.93 ส่วนกลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น อายุ 6-24 ปี มีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.72 สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐจร แก้วสุทธา และคณะ (2556) โดยมีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 33.99 และมีฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 28.12 นอกจากนี้ พบว่า กลุ่มวัยทำงาน อายุ 25-59 ปี ส่วนใหญ่มีฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 30.26 มีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 22.45 และมีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา คิดเป็นร้อยละ 22.20 ส่วนกลุ่มวัยสูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป มีฟันผุ/ถอน คิดเป็นร้อยละ 38.35 และมีการสูญเสียฟัน คิดเป็นร้อยละ 18.29 อย่างไรก็ตาม กลุ่มวัยสูงอายุ พบโรคปริทันต์อักเสบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.45 ส่วนกลุ่มอื่นๆ มักพบประชาชนมีปัญหาโรคเหงือกอักเสบเป็นหลัก

บทสรุป

จากการทบทวนข้อมูลในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของโรงพยาบาลงาไกรลาศในปีงบประมาณ 2559-2561 พบว่า มีประชาชนมารับบริการทางทันตกรรมเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 46-60 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร ใช้สิทธิ์การรักษาพยาบาลเป็นบัตรทอง/บัตรสูงอายุ เมื่อวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพช่องปาก พบว่า ประชาชนที่มีปัญหาโรคฟันผุระยะเริ่มต้น โรคเหงือกอักเสบและโรคปริทันต์อักเสบมีแนวโน้มลดลงทุกปี โดยประชาชนมากกว่าร้อยละ 20 มาใช้บริการการอุดฟัน การถอนฟัน การขูดหินปูน เมื่อวิเคราะห์ปัญหาการเกิดโรคฟันผุจำแนกตามกลุ่มวัย พบว่า กลุ่มก่อนวัยเรียน กลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น ส่วนใหญ่มีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา กลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่มีฟันผุ มีฟันผุ/ถอน และมีปัญหาโรคฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา ส่วนกลุ่มวัยสูงอายุ มีฟันผุ/ถอน และมีการสูญเสียฟัน นอกจากนี้ กลุ่มวัยสูงอายุพบเป็นโรคปริทันต์อักเสบมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ มักพบประชาชนมีปัญหาโรคเหงือกอักเสบเป็นหลัก ดังนั้นการทำงานร่วมกันกับเครือข่ายและชุมชนในการวางแผนให้ความรู้แก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องเหมาะสมตามกลุ่มวัย จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการในเด็กและป้องกันโรคเรื้อรังในกลุ่มอื่นได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เครือข่ายสาธารณสุข และชุมชน เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ประชาชนแต่ละกลุ่มวัย ในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง เพื่อช่วยป้องกันการเกิดโรคฟันผุและโรคปริทันต์ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาปัญหาสุขภาพช่องปากในเชิงลึกแต่ละกลุ่มวัยและสตรีมีครรภ์ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครบถ้วน ทำให้วางแผนในการดูแลสุขภาพช่องปากได้ถูกทางและชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาเชิงลึกพฤติกรรมและสาเหตุของการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น จะช่วยให้ค้นหาแนวทาง และวางแผนป้องกันโรคฟันผุได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ดร.นพ.ปองพล วรปานิ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย ที่ให้การสนับสนุนในการเขียนงานวิจัย และขอขอบคุณ ดร.ภญ.ธีรยา วรปานิ ที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาจนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). โรคฟันผุ. สืบค้นจาก https://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=1762
- กระทรวงสาธารณสุข. (2561). รายงานตามตัวชี้วัดกระทรวง ปี 2561. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/page_kpi.php?flag_kpi_level=1&flag_kpi_year=2018
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข. (2561). สถิติสาธารณสุข พ.ศ.2560. สืบค้นจาก http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/statistics60.pdf
- คณะทันตแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2561). โรคปริทันต์. สืบค้นจาก <https://specialdent.kku.ac.th/>
- จิราพร ชิตดี และคณะ. (2561). ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปาก. รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ.2560. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทสามเจริญพานิชย์ (กรุงเทพฯ) จำกัด.
- ณัฐรุช แก้วสุทธา และคณะ. (2556). ความชุกและปัจจัยทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับโรคฟันผุในผู้ป่วยเด็ก คณะทันตแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(2), 35-47.
- ปิยะดา ประเสริฐสม. (2548). สถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ. *วิทยาสารทันตสาธารณสุข*, 10(1-2), 73-78.
- เมธานี คุปพิทยานันท์ และคณะ. (2555). โรคในช่องปากที่พบบ่อย การสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก ประตูลู่สุขภาพดี ในทุกช่วงวัยของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ยศวิมล คุมาสุข. (2561). โรคปริทันต์อักเสบ. สืบค้นจาก <http://www.dt.mahidol.ac.th/th/periodontitis/>